

11 - 12. évfolyam (17-18 évesek)

heti 1 óra, évi 38 óra

A/ Témakörök

1. témakör

Tér

A belső tér, mint emberi környezet (környezetesztétikai szemlélet elmélyítése).
Belső téri elképzeléseink rajzi kivetítése, leendő lakás alaprajza (vázlat).
Térfunkciók tisztázása - a belsőépítészet alapkérdései.
Természetes fényviszonyok, tájolás, ablakméretek, belső világítás.
Grafikai, festői tapasztalatok, analógiák átvitele az építészeti (környezetesztétikai) területre.
Település kialakításának szempontjai.

2. témakör

Forma

Magyar „organikus” építészet. Az építészet az emberi kultúra kövülete.
Tárgykultúránk aktuális kérdései. Elképzelt tárgy lerajzolásának nehézségei.
Könyvborító, illusztrációtervezés.
Anyag, forma, funkció összefüggéseinek tudatosítása.
Színpad- és jelmezterv készítése. Irodalom, rajz, ének összevetésével.
A gömb, gömbszeletek, gömbszerű termékek, gyümölcsök elemzése.
Az ember, mint forma: a kéz anatómiája, koponya, gipszfej, élő fej rajzolása. Önarckép, portré készítése.

3. témakör

Szín - fény

A teli fény - oldalfény - ellenfény, sűrűfény, mint a képi kifejezés eszközei.
Megvilágítás, fényeffektusok és a színezés szerepe a színház- és film-művészetben, a liturgiában (szimbolikus jelentés).

4. témakör

Mozgás, változás

Emberábrázolás térben és időben (tér, idő, esemény egysége).
A színház - és filmművészet kifejezési eszközei (filmmontázs, ritmus).

5. témakör

Vizuális nyelv

A rajz szerepe az emberi szellem fejlődésében. Rajz, fotó, videó, film közlési módjai (nem versenyezhetnek magával a látással)
Az esztétikai élmény fogalma.

6. témakör

Művészeti ismeretek

Lehet-e művészet nélkül élni: az esztétikai érték fogalma.
A forma, a tartalom és a kor összefüggéseinek vizsgálata a műalkotásokban.
A művészet aktív befogadásának egyik lehetősége, kísérlet az alkotó szemével való látásra.
A XX. század művészete

Művészeti iskolák és irányzatok együttélése. A tudomány és a technika hatása a művészetekre.

A fauvizmus:

A színek kifejezőereje, dekoratív hatása. A látvány színbeli átírása

A kubizmus:

A térábrázolás új útjai: a nézőpontok keveredése, a látvány szétbontása, képi átrendezése. A képépítés: analitikus és szintetikus módszer. A kép önálló, öntörvényű valóság.

A futurizmus:

A technika, mozgás, a dinamika képi kifejezése. A képi egyidejűség.

Az expresszionizmus:

A belső emberi tartalmak, érzelmek, indulatok kifejezésére való törekvés. A színek, a kontrasztok drámai hatása.

Az absztrakt:

A látvány átírása, elvonatkoztatása. A művésztilizáló, alakító tevékenysége. A figuratív és a nonfiguratív művészet különbsége, a formák és színek önmagukban való hatása, jelentése. Geometrikus és lírai absztrakt.

A konstruktivizmus:

A jelenségek elemzése, értelmezése, belső szerkezeti egységek feltárása. A tér geometrikus megragadása, kifejezése. Dekoratív szobrászat.

A modern építészet:

Új anyagok és szerkezeti megoldások: beton, vasbeton, üveg, héjszerkezet, függesztett tetők. Környezetalakító művészetek.

A dadaizmus:

A megszokott művészeti formák és társadalmi elvárások elleni lázadás. Szokatlan anyagok, meghökkentő társítások.

A szürrealizmus:

Az ember legbensőbb lelki életének, álmainak, vízióinak, képzeletének művészi kifejezése. Lélektani kutatások hatása a művészetre. Arányok, színek, tárgyak helyének megváltoztatása, képtársítások.

Napjaink művészete:

Új jelenségek, új műfajok. Stílus, irányzat és divat rangja és szerepe. Az egyházművészet állapota, útkeresése. A kommersz és a giccs, áru és művészet.

A tanult művészeti korok és stílusok áttekintése és rendszerezése. Műalkotás elemzések, tárlatlátogatások, adott szempontok szerinti, illetve önálló elemzése. Művészeti korok és irányzatok összehasonlító elemzése.

B/ Követelmények (18 éveseknek)

A tanulók az iskola végeztével legyenek képesek felfedezni környezetünk vizuális problémáit, a képzőművészet, esztétika, valamint a tudomány és technika összefüggéseit.

Alakuljon ki fejlett megfigyelő-, elemző-, értelmező-, elvonatkoztató- és asszociatív képességük.

Legyenek birtokában a vizuális kultúra alapelemeinek, legyen képolvasó, képalkotó képességük. Alakuljon ki fejlett térlátásuk, téralakító képességük és legyen fejlett a vizuális gondolkodó képességük.

Legyenek képesek tervezni szűkebb és tágabb élőhelyet környezetesztetikai szemlélettel. A leginkább célravezető ábrázolási konvenciót tudják kiválasztani gondolataik közlésére; a tudományos és/vagy művészi igények szerint.

Tudják önállóan elemezni és élményszerűen elsajátítani az alkotásokról leolvasható tartalmi és formai jegyeket. Az új és újabb művészeti jelenségek megítélésében legyenek nyitottak, rendelkezzenek a művészet megközelítését lehetővé tevő szempontokkal (szemlélettel), ne legyen egyedüli iránytű a szubjektív „tetszés” vagy a felismerhetőség”.

Értsék meg az Isten, vagy ember alkotta tárgyakban a forma- szerkezet - funkció összefüggéseit. Ismerjék fel a célszerű és esztétikus formálás lényegét a tárgyformáló művészetekben (népművészet, iparművészet, design), a fontosabb anyagok megmunkálási lehetőségeit. Legyenek képesek tárgytervezésre (pl. könyv, ruha, stb.).

Ismerjék az emberiség történetének vizuális kultúra terén alkotott jelentősebb alkotásait. Legyenek tájékozottak a képzőművészet jelentősebb korszakaiban, ismerjék fel a nagy stíluskorszakok alkotásait, s azokat tudják elhelyezni időben. Tudják hogyan alakult az emberiség történetében az istenek (Isten), Krisztus "ábrázolása" ("Ne csinálj magadnak faragott képet"). Ismerjék fel az egyes korokra jellemző kompozíciós elemeket, tudjanak önállóan következtetni a világnézeti és társadalmi összefüggésekre.

Tájékozottsággal rendelkezzenek a színház, a film, a TV, a videó „plasztikai értékei” terén. A díszlet- és jelmeztervezés összetett üzenetét legyenek képesek „olvasni” (anyagok, színek, fények, térviszonyok). Legyenek tisztában a színek és a fény liturgikus szerepével (miseruhák színe, gyertyák, stb.).

Ismerjék, tiszteljék és ápolják a magyar múlt művészeti, népművészeti kincseit, becsüljék az egyetemes művészet és formakultúra emlékeit. Tartsák fontosnak az esztétikai minőség fontosságát minden tekintetben. Ismerjék fel a kommersz és giccses tárgyakat (a vallási témájú giccses is).

Legyenek igényesek a munkájuk során. Alakuljon ki önálló munkavégzésre és önellenőrzésre irányuló képességük.

Az emberábrázolás terén legyenek képesek emberi fejről portrét vagy körplasztikát készíteni, melyen a fej részei arányosak (koponya, nyak, törzs helyes kapcsolódása).

Legyenek értő, értelmes használói környezetük vizuális információinak és azt a közösség, a társadalom igényei szerint legyenek képesek fejleszteni, alakítani. Tudják, hogy a tárgyak „jel” szerepet is betölthetnek. Ismerjék a kultikus tárgyak közül alaposabban a katolikus liturgia tárgyait, azok jelentőségét (pl. kehely, miseruha, pásztorbot, stb.).

A világot anyagi és szellemi összetevők egységében lássák. Legyenek érzékenyek embertársaik alkotásaira, gondolataira, ismerjék fel a szépet és az igazat, hogy nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb, boldogabb életet élhessenek.

Fakultáció

11. évfolyam heti 2 óra, évi 76 óra

12. évfolyam heti 3 óra, évi 152 óra

A vizuális-esztétikai témák iránt érdeklődő tanulók számára a gimnázium utolsó hét évében fakultáció tartható; az érettségizni szándékozók számára - az eddigi gyakorlathoz hasonlóan - ez kötelező.

A jelzett óraszámok mindenképpen szükségesek ahhoz, hogy elmélyülten foglalkozzanak alkotó tevékenységgel, illetve művészeti ismereteiket elmélyítsék. (Tárlat-, múzeum-, és műterem-látogatások stb.)

A fakultáció tananyagának az érettségi témáival való összehangolása szükséges; a tanár egyébként a legnagyobb szabadsággal élhet.

Érettségi vizsga

a) gyakorlati rész:

- organikus és anorganikus formákból "beállítás" készítése önállóan (fényforrás beállítása is)
- az előbbi megörökítése (befejezettség nem feltétel), vagy
- plasztika (dombormű vagy körplasztika) gipszmodell vagy élő modell alapján, vagy
- rekonstrukció (vetületek alapján)

b) elméleti rész

- művészettörténeti korszak
- művészeti technika
- műelemzés (komplex)

Egy részét választhassa az iskola a helyi körülményeket figyelembe véve. Az érettségi tételek legyenek ismertek.

ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS

Az ellenőrzés folyamatosan, munka közben történik.

A rajztantárgy jellegénél fogva lehetőséget nyújt arra, hogy a diákok teljesítményét ne objektív mércével mérjük, hanem képességeik és alkatuk szerint létrehozott munkájukat, egyéni megoldásaikat értékeljük.

Fontos, hogy a korrektúra során tudatosítsuk a diákokban azt, hogy az egyénileg választott megoldások milyen módosításokkal juthatnak el az általuk kitűzött célhoz.

Az értékelés alapját elsősorban a lehetséges változatok korrekt végrehajtása, és az ebből kialakult végleges mű képezi – az egyéni adottságok tükrében. Témakörönként a diákok osztályzatot kapnak.

A művészettörténeti tanulmányokat a szokásos feleltetési módszerrel értékeljük.

Felhasznált eszközök

RAJZ

A/4-es rajzlap, 2 B grafitceruza, 12 db-os színes ceruza készlet, 12 db-os Gioconda kréta, vízfesték, fehér tempera, ecset (vékony, vastag) színes papír készlet, olló, ragasztó, filctoll, gyurma

MŰVÉSZETTÖRTÉNET

Legény Péter: Művészet és valóság

Ajánlott könyvek jegyzéke

Tankönyvek

Tóthné Sándor Zsuzsa: Ábrázolás és művészet, Tk., 1988 (Felső tagozat számára javasoljuk.)

- Beke László: Műalkotások elemzése a gimnáziumok I-III. osztálya számára, Tankönyvkiadó, 13112
- Pázmány Ágnes-Permay Éva: Látás és ábrázolás. Gimnáziumi tankönyv osztályok számára, Tankönyvkiadó, 1991
- A keresztény művészet lexikona, Corvina, 1986
- Baranyi Károly: Mit, miért, hogyan ?, Hunga-Print, 1994
- Dercsényi-Hegyi-Marosi-Török: Katolikus templomok
- Magyarország, Hegyi és tsa, 1992
- Guardini, Romano: Az Egyház jelei (Örökmécses), Szociális
- Misszió Társulat, 1938
- H. Nagy Valéria: Lelki egészség, Magister, 1993
- Hoppál-Jankovics-Nagy-Szmadám: Jelképtár, Helikon, 1990
- Kalendárium, Korona Kiadó Budapest, 1993
- Szabó Attila: Jézus élete és tanítása, Szombathely, 1990
- Szabó Attila: Az Ószövetség a művészetekben, Bibliaiskolák közössége Bp., 1991
- Várnagy Antal: Liturgia, Lämpás kiadó, 1993 (Segít eligazodni a katolikus liturgia világában. A vallásos cselekedetek és a tárgyak jelentését tárja fel. Pl. miseruhák, színek.)
- Baktay Patrícia: A vizuális szókincs gyarapítása és kreatív alkalmazása a síkban és a térben, Tankönyvkiadó, 1982
- Baktay Patrícia-Koltai Magdolna: Beszélő tárgyak, Tk., 1989 (A tárgyformálás módjaira ad kitűnő példát, nemcsak technikák ismertetésével, hanem a népművészet formakincsének alkalmazásával is.)
- Balogh Jenő (szerk.): A vizualitás szerepe a tanításban. (Benne: Jászberényi Andrásné: Vizuális tanítás az általános iskola I-II. osztályában.), Magyar Pedagógiai Társaság é. n.
- Balogh Jenő: A vizuális nevelés pedagógiája, Tk., 1969
- Bálványos Huba-Sánta László: A vizuális megismerés és a vizuális kommunikáció, Budapesti Tanítóképző Főiskola, 1991.
- Buzinkay Géza: Kunyhók, házak, paloták. Művészetről gyermekeknek" sorozat, Képzőművészeti Kiadó Vállalat, 1984
- Alison Cole: Perspektíva, Szemtanú sorozat, Park Kiadó, 1993
- Heffner Anna: A látás világa. Tankönyv a környezet- és a vizuális kultúra tanuláshoz az általános iskola 4. o. számára, Calibra, 1993
- Horváth Dénes: Szín és forma, Móra, 1981
- Itten, Johannes: A színek művészete, Corvina, 1970
- Kardos Mária: Mintázások agyagos munkák, A Szókraténusz Módszertani kiadványai, Kecskemét, 1987
- Kárpáti Andrea: Képolvasás, Tk., 1985
- Kepes György: A világ új képe a művészetben és a tudományban, Corvina, 1979
- Kiss Katalin Ágnes: Művészeti vizuális nevelés, Tankönyvkiadó, 1985 (Tanári kézikönyv)
- Kleineisel János: Építészet I. (Környezetünkről), Tankönyvkiadó, 1984
- Kleineisel János: A forma hatalma, Móra, 1994

- Kún Anna - Békés Márta: Ez neked is sikerül, Móra, 1976
- Dr. Kriston Vízi József (szerk.): "Ős-öreg fenyőből örömré", Kecskemét, 1988
- C. Lastrego - F. Testa: Nézz, láss, kérdezz! I-III., Gondolat, 1983
- Molnár C. Pál - Solymár István: A képzőművészet iskolája, Alap Kiadó
- Macko - Nevrelóva: Képzőművészeti nevelés, Bratislava, 1978
- Pogány Frigyes: A szép emberi környezet, Gondolat, 1976
- Rajzolj velünk !, Móra, 1969-70
- Dr. Rendes Béláné: Látásnevelés (kézirat), Kecskeméti Pedagógiai Könyvtár
- Sipos Endre: A vizuális- esztétikai nevelés lehetőségei, Fővárosi Pedagógiai Intézet, 1992
- Sipos Endre: A rajztanítás alapvető kérdései, FPI., 1990
- Soltra Elemér: A rajz tanítása, Tk., 1982
- Szalai Zoltán: A kockától az aktig, Múzsák Közműv. Kiadó, 1986
- Szávai István: Rajzoljunk együtt! Kiadja: Szolnok, dr. Münnich Ferenc Körúti Általános Iskola
- Székácsné Vida Mária: Gyermekművészet Japánban
- S. Nagy Katalin: "Pompázik fénnel a ház..." Képes lakásbelső - történet, Balassi Kiadó Budapest, 1993
- Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány, Magyar Médiapedagógiai Műhely, 1993
- Várnagy Ildikó: Vizuális játékok, Népművelési Propaganda Intézet, 1980
- Király Sándor: Általános szintan és látásmélet, Tankönykiadó, 1969
- László Enikő: Kézművesség